

сферах, які потребують всебічного дослідження і належного правового забезпечення.

Відмічаються також певні негативні сторони інформаційного суспільства, такі, як:

- втручання в приватне життя (несанкціонована електронна пошта, реклама, комп'ютерні віруси);
- інформаційна криза;
- відірваність тих, хто занадто захоплюється інформаційними технологіями, від реального життя.

Подальший розвиток теорії і практики та подій суттєво скоригує наявні уявлення щодо теорії і практики та правових засад інформаційного суспільства.

Особливості цивільно-правового механізму захисту рентних відносин

Теремецький В.І., доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права та процесу ХНУВС

В умовах адаптації національного законодавства до стандартів ЄС особливої актуальності набуває питання вдосконалення інституту захисту суб'єктивних прав та інтересів фізичної особи, в тому числі й зобов'язального характеру. Значення захисту цивільних прав пояснюється тим, що суб'єктивне право лише тоді може бути визнано мірою можливої поведінки уповноваженої особи, коли воно забезпечене (гарантовано) від неправомірного впливу зовнішніх чинників. Така гарантія найбільш ефективно втілюється у можливості вимагати захисту цивільних прав та інтересів [1]. Проблематика захисту прав та інтересів осіб актуальна і стосовно рентних правовідносин, оскільки інтенсивний розвиток відносин в сфері укладання договорів з метою отримання майна в власність призводить до поширення застосування договорів ренти. В зв'язку з цим поєднання з позитивним досвідом використання рентних відносин виникло чимало судових справ з приводу цього договору. Це вказує на необхідність дослідження правового механізму захисту рентних відносин.

В юрилічній навчній проблемі договорів ренти присвячені праці М.П. Апанасюка, М.І. Бари, О.Г. Бикова, О.А. Володіна, Л.А. Лунія, В.Г. Олюхи, В.Ф. Маслова, К.Г. Токаревої та інших науковців. Утім, ураховуючи значний внесок учених у розвиток теорії рентних відносин та дослідження договору ренти зокрема, все ще залишається дискусійним питання правового механізму захисту рентних відносин, яке й потребує свого розгляду.

Метою запропонованих тез є встановлення особливостей цивільно-правового механізму захисту рентних відносин. Для визначення цієї складної правової категорії важливо визначити поняття «рентних відносин» та «цивільно-правового механізму захисту», оскільки виділення будь-якої категорії, в тому числі й цивілістичної, вимагає з'ясування її спеціального змісту і значення, що дозволяє достатньою мірою охарактеризувати досліджуване явище суспільного життя й розкрити особливості захисту рентних правовідносин.

Рента (від лат. *reddere* – повертати, віддавати) може розглядатися в двох значеннях: по-перше, це регулярно одержуваний дохід з капіталу, який вкладено в цінні папери, нерухомість тощо, та не пов'язаний із здійсненням одержувачем ренти підприємницької діяльності; по-друге, цивільне

законодавство виділяє три види договору ренти [2, с. 624]. Згідно зі ст. 731 ЦК України за договором ренти одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренти у формі певної грошової суми або в іншій формі. Договором ренти може бути встановлений обов'язок виплачувати ренту безстроково (безстрокова рента) або протягом певного строку. Лане зобов'язання є тривалим оскільки не передбачає одноразової лії для свого виконання. Для договору ренти характерним є відсутність еквівалентної ціни, фідучіарність, тривалість і алеаторність відносин [3].

За договором ренти виникають рентні праворівносини. Рентні праворівносини — це відносини які виникають з договору ренти та існують протягом виконання платником ренти свого зобов'язання. Моментом виникнення рентних праворівносин слід вважати момент нотаріального посвідчення договору ренти (при відчуженні рухомого майна під виплату ренти коли майно вже фактично передано); момент фактичного ввучення рухомого майна (якщо ввучення відбулося після нотаріального посвідчення договору ренти); момент державної реєстрації права власності платника ренти на нерухоме майно в органах юстиції які здійснюють такв реєстрацію (при відчуженні за договором ренти нерухомого майна) [4]. Припиняються рентні відносини з моменту повного виконання сторонами прийнятих на себе зобов'язань за договором ренти.

Можливість виконувати рентне зобов'язання протягом певного часу має не тільки позитивні властивості для сторін договору але і певні ризики оскільки зниження доходів населення збільшення курсу іноземної валюти криза фінансової системи держави можуть об'єктивно призвести до неможливості виконувати прийняті на себе зобов'язання за договором ренти.

Судова практика України свідчить, що договір ренти може порушуватися діями одержувача ренти чи платника ренти. Наприклад, 14.04.2007 року між особами було укладено договір ренти, згідно з умовами якого одна сторона зобов'язалась в повному обсязі погасити зобов'язання іншої сторони за кредитним договором № 532 від 06.02.2007 р., укладеного з ВАТ «Державний ощадний банк України», а після повного погашення кредиту інша особа зобов'язалась зняти автобус з реєстрації для оформлення. Позивач у справі в повному обсязі виконав умови договору ренти, що підтверджується довідкою ПАТ «Державний ощадний банк України» від 10.02.2012 р. № 11-2/937, однак відповідач ухилився від виконання договору, а тому суд ухвалив рішення яким визнав порушення прав позивача та визнав за ним право власності на вищевказаний автобус [5]. Цей приклад ще раз підкреслює, що у разі порушення стороною договору ренти виникає необхідність застосувати правові механізми захисту цивільних прав.

Слід зазначити, що поняття «механізм» використовується не лише стосовно питання про захист прав людини, а й стосовно інших правових явищ. У зв'язку з цим, заслуговують на увагу доводи О.В. Сосніної, яка вважає, що категорія «механізм» дозволяє охопити весь процес захисту прав людини, подати його в системно-динамічному вигляді, розкрити структуру, взаємозв'язок і взаємодію елементів і стадій захисту, виявити його спеціальні юридичні функції, ефективно розв'язувати питання процедур і порядок такого захисту [6, с. 41, 42]. На думку Є.В. Вавіліна, метою механізму захисту цивільних прав є забезпечення за допомогою послідовно організованих

юридичних засобів реального гарантованого захисту суб'єктивних прав і інтересів [7, с. 183]. Тому, визначаючи поняття «механізм захисту рентних відносин», слід звернути увагу на неоднозначне розуміння поняття «механізм захисту суб'єктивних цивільних прав». Так, В. В. Бутнев механізм захисту суб'єктивних цивільних прав визначає як взяті цілісно систему правових способів, за допомогою яких здійснюється захист охоронюваних законом інтересів, розв'язання правових колізій та усуваються інші перешкоди в реалізації суб'єктивних прав [8, с. 6]. О. В. Сосніна розкриває цю правову категорію у вигляді сукупності інституціонально-інструментальних правових способів, на підставі та в межах яких людина може здійснити захист для відновлення свого порушеного права [6, с. 41]. Не заперечуючи проти такого підходу, не можливо погодитися з тим, що це – сукупність інституціонально-інструментальних правових способів, скоріше – система. У зв'язку з цим, імпонує думка Є. В. Вавіліна, який вважає, що механізм захисту суб'єктивних цивільних прав – це індивідуально вибудована система правових засобів та умов, яка спрямована на досягнення кінцевої мети щодо юридичного і фактичного відновлення порушених прав або припинення їх порушення [7, с. 179].

Для визначення «механізму захисту рентних відносин» важливе значення має питання щодо його складових. У юридичній доктрині основними елементами механізму захисту суб'єктивних цивільних вважають: 1) юридичні норми, які регулюють суспільні відносини в розв'язанні конфлікту; 2) правовідносини, в межах яких здійснюються способи захисту суб'єктивних прав; 3) акти реалізації прав і обов'язків у розв'язанні конфлікту [9, с. 9].

На думку О. В. Сосніної, до основних складових механізму захисту слід віднести: нормативно-правові акти, тобто систему законодавства з цього питання; інституційну частину – органи і організації, до компетенції і завдань яких входить захист прав людини; інструментальну частину – необхідні для ефективного застосування засоби захисту прав людини [6, с. 41]. Є. В. Вавілін, не оспорюючи вищевказані елементи, вважає, що одним із суттєвих факторів оптимізації всього механізму захисту цивільних прав є наявність юридичної доктрини, яка найбільш повно й адекватно відображає сучасні суспільні відносини, та вважає, що вона також є елементом механізму захисту [7, с. 181]. Аналіз наведених положень свідчить про те, що всі вони мають право на існування.

На підставі проведеного дослідження можна запропонувати наступні висновки. Цивільно-правовий механізм захисту рентних відносин – це система правозахисного регулювання та захисту, спрямована на відновлення порушених рентних правовідносин або припинення їх порушення. Елементами цього механізму захисту є: сукупність регулятивних та охоронних норм позитивного (цивільного) права; наявність рентних правовідносин, які виникають з договору ренти; виконання фактичних та юридичних дій щодо самозахисту і захисту порушених (оспорюваних) прав; комплекс реально діючих адекватних цивільно-правових способів, засобів (інструментів, форм), організаційних, процесуальних (процедурних) норм, прийомів і технологій захисту рентних правовідносин. Метою цивільно-правового захисту рентних відносин є: 1) захист прав та інтересів сторін договору ренти, які бажають отримати позитивний ефект від укладання договору, зокрема отримання майна, грошей, майнових прав тощо; 2) попередження можливих правопорушень у сфері рентних правовідносин; 3) усунення перешкод у здійсненні суб'єктивних цивільних прав, які виникають з договору ренти; 4) відновлення порушених

суб'єктивних цивільних прав і законних інтересів суб'єктів рентних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України: навч. посібник / Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін. // за ред. Р. О. Стефанчука. – К.: Прецедент, 2005. – 448 с.
2. Популярный юридический энциклопедический словарь / редкол.: О. Е. Кутафин, В. А. Туманов, И. В. Шмаров и др. – М.: Большая российская Энциклопедия, изд. «Риспол Классик», 2001. – 800 с.
3. Апанасюк М. П. Договір ренти: лекція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravoznaves.com.ua/period/chapter/3/9/1552#_ftn1
4. Вононин А. А. Понятие и содержание рентных правоотношений по Гражданскому кодексу Российской Федерации: теоретические проблемы: дисс. ... канд. юр. наук: 12.00.03. – Москва, 2001. – 164 с.
5. Рішення Білявського районного суду Одеської області у справі № 1506/457/2012 від 18.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22636107>.
6. Сосніна О. В. Удосконалення юридичного механізму захисту прав людини / Сосніна О. В. // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали II регіональної наукової конференції (лютий 1996 р.). – Львів, 1996. – С. 41–45.
7. Вавилин Е. В. Некоторые проблемы механизма защиты субъективных гражданских прав / Е. В. Вавилин // Правоведение. – 2002. – № 3. – С. 178–185.
8. Бутнев В. В. Понятие механизма защиты субъективных гражданских прав: сб. научн. тр. – Ярославль: Типография Ярославского политехнического института, 1990. – С. 5–17.
9. Бутнев В. В. К понятию механизма защиты субъективных прав / В. В. Бутнев // Субъективное право: проблемы осуществления и защиты. Владивосток, 1989. – С. 9–25.

Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному процесі

Горбачевський В.Я., доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін ННПП НАВС

Динаміка злочинності, зміна її форм, методів та масштабів вимагає адекватних своєчасних змін, перш за все нових підходів у законодавстві, використання сучасних форм та методів, досягнень науки, можливостей розкриття злочину, упередження його вчинення всіма законними діями. Кримінологія як наука прогнозування злочинності визначає, що можливість уникнути покарання за скоєний злочин створює умови для скоєння нового злочину. Проблема боротьби зі злочинністю виходить з положень випадковості та необхідності. З поглибленням окремих закономірностей матеріального стану суспільства з'являються нові форми злочинності, суспільно небезпечної, яка набуває статусу транснаціональної та становить загрозу економічним основам, цілісності та незалежності держави.

Протидія злочинності повинна включати в себе: заходи по оперативному з'ясуванню обставин, пов'язаних із здійсненням конкретних дій по попередженню злочинного діяння; усуненню суспільної небезпеки злочинності; встановлення обставин злочину, отримання фактичних даних, доказів про скоєний злочин; застосування тактики розкриття та попередження злочинів.

Кримінальний процесуальний кодекс України встановив процедурні та процесуальні положення проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів у кримінальному процесі. Одним з важливих положень закону є можливість використання результатів оперативно-розшукової діяльності як доказів. Уперше в історії розвитку вітчизняного законодавства у нормативному порядку були регламентовані основні